

JOAN COROMINES

L'ÚLTIM MANUSCRIT

DE MATAPLANA

DR. EUDALD MAIDEU I PUIG

MEMBRE DE LA JUNTA DEL CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL RIPOLLÈS

Resum

Últim manuscrit del lingüista Joan Coromines sobre Mataplana. Anàlisi del contingut. Resposta personal, impetuosa i precisa, intercalada amb lletra a mà —com a rèplica— en el text de la carta mecanoscrita que li fou tramesa el 1996. Relata la maltempsada a la nit dins el casal de Mataplana a Gombrèn (el Ripollès) l'any 1926, i l'encara viu record vora la llar de foc abrandada, per eixugar les seves bandes (una mena de benes per embolicar-se les cames els caminants), fins estar *eixamorades*. I la bonica cara i figura de la pagesa... amb altres comentaris sobre Mataplana i la seva nissaga, Urg, Grats i el castell de Blancafort.

Paraules clau: Joan Coromines, Mataplana, fonts i documents.

Abstract

Last manuscript by the linguist Coromines on Mataplana. Content analysis. Impetuous and precise personal answer, intercalated autographically into hand mecanoscrit writing —as a reply—, transferred in 1996. It makes a report about a storm at night in Mataplana «domus», in Gombrèn-Ripollès in 1926 and the still alive remembrance near the fireplace to set, to dry his breeches (a kind of bandages to cover the walkers' legs), just to *eixamorar* them... and the pretty face and figure of the Catalan country woman, with other comments about Mataplana and his lineage, Urg, Grats and Blancafort Castle.

Keywords: Joan Coromines, Mataplana, sources and documents.

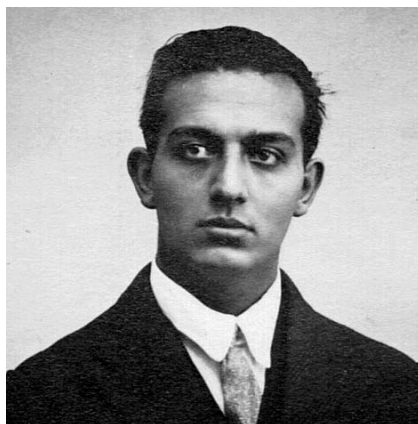
L'any 1926 l'eminent lingüista Joan Coromines i Vigneaux (Barcelona, 1905 - Pineda de Mar, 1997) visitava la casa de Mataplana, prop del castell aleshores encara no excavat. Com feia en totes les seves excursions, va escriure en una fitxa o cèdula uns apunts que utilitzaria en el seu moment com a material de camp. Personatge d'ulls penetrants, inquisidors i murrís (en el sentit més seriós de la paraula), minuciós, observador agut... A part dels seus estudis i de l'obra editada, ens llegà el cedulari general, un fitxer de 36 calaixos amb un milió de cèdules, ordenades alfabèticament, amb la informació obtinguda a les enquestes orals i en el buidatge sistemàtic de publicacions i documents manuscrits. El va recollir meticulosament per a la preparació dels diccionaris etimològics castellà, aranès i català. També havia aplegat material per a un *Diccionario etimológico vasco*. Després de fer un recorregut per tots els continents, que el salvà de la Guerra Civil i de la Segona Guerra Mundial, el cedulari es conserva actualment a la Fundació Pere Coromines, a Sant Pol de Mar.

Coromines, que al llarg de la seva vida assolí un gran prestigi internacional, havia fet la carrera de Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, estudis que completà en diverses ciutats europees. De ben jove va mostrar interès per la lingüística. El 1930 començà a treballar a l'Institut d'Estudis Catalans i el 1931 publica la seva tesi doctoral *Vocabulari aranès* i comença a preparar l'*Onomasticon Cataloniae*. Després de la Guerra Civil espanyola s'exilià a diversos països, fins que el 1948 aconsegueix una càtedra a la Universitat de Chicago. Entre 1980 i 1991 va preparar el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, i el 1994 acabava l'*Onomasticon Cataloniae* (obres monumentals totes dues, en les quals cita Mataplana). Va passar els últims anys de la seva vida a Pineda de Mar, treballant intensament. De conviccions pregonament catalanistes, va rebutjar una càtedra a Madrid i diversos premis del govern espanyol a causa del tractament que rebia la llengua catalana a Espanya. Tenia un profund domini del català, del castellà i de l'occità, tant en l'aspecte de la història documental i literària com en el de la dialectologia. Coneixia a fons la bibliografia fonamental de la romanística i també de la lingüística indoeuropea: cèltica, llatina i germànica, a més de l'àrabiga. Cal destacar alhora la intensa producció de lexicografia, etimologia i de l'onomàstica (toponímia i antroponímia).

Josep Pla afirmava que «Joan Coromines és l'home més savi de Catalunya, des d'un punt de vista, que fins i tot us diria que és emprenyador» (la

frase ens cau bé ja que, tal com es veurà més endavant, se'ns va mig empenyar...). Segons Fabià Estapé «en Coromines trobem una de les figures prominents de la filologia en l'àmbit mundial». Per a nosaltres fou un dels més conspicus i profunds descobridors de la geografia, la història, la toponímia i l'etnologia del Ripollès.

En primer lloc, espigolarem dins el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (DECAT) i també a l' *Onomasticon Cataloniae* alguns termes relacionats amb Mataplana i el seu entorn i la cita que en fa en descriure el mot *eixamorar*, d'haver-lo oït a la mestressa de la casa del mateix nom. Val a dir que ens cenyim només als fragments que interessa reproduir per acompanyar aquest breu treball, ja que les anotacions, esmenes i addendes de Coromines són constants i profuses en la seva obra.

Coromines l'any que féu la visita a Mataplana (1926). (Foto: Fundació Pere Coromines)

DECAT

Volum V, p. 524 i 526

MATA, vell mot comú a les tres llengües romàniques de la Península, la llengua d'oc i el sard. [...] la toponímia i els antics documents ens proven copiosament l'ús de *mata* per a 'boscúria'. [...] *Mataplana* (el castell pirinenc, nom molt anterior al trobador Hug de *Mataplana*, fi S. XII). [...] En castellà trobem *Mataplana* en un doc. lleonès de 932.

Volum III, p. 239 i 240

EIXAMORAR, primitivament *eixumorar*, del ll. EXHUMORARE 'treure humitats, treure humors'. [...] la *roba eixumorada* és la roba estesa que

ja està mig eixuta, i per al qui la palpa per veure si s'ha eixugada resulta encara mig mullada; així no és estrany que sentint dir 'aquesta roba està *eixumorada*', el qui la sent encara humida interpreti que vol dir 'aquesta roba està mig mullada' i doni al verb *eixumorar* el sentit de 'mullar parcialment, començar a mullar'.

Llar de foc del menjador del casal de Mataplana. En aquest racó, prop de l'escon i la llar de foc, és on Coromines es devia eixugar la roba en la seva visita de l'any 1926. (Foto: Eudald Maideu i Puig). Fotomuntatge amb una imatge del filòleg el 1922. (Foto: Fundació Pere Coromines)

I relata que:

L'any 1926 havent estat atrapat per una maltempsada pirinenca entre Castellar de N'Hug i Mogyrony vaig aixoplugar-me xop a Mataplana, el mas d'antigues i il·lustres tradicions, posant part de la roba vora una llar abrاندada: com que no m'hi podia quedar a fer nit, la mestressa, palpant les meves bandes penjades en uns cremalls, em deia al cap d'una estona «bé s'han *əʃəmura't* prou»: ben cert encara eren humides però la dona devia invitar -me a tornar -me a calçar i seguir muntanya avall fins a algun poble.

Segueix completant l'ús i significat de l'accepció:

Els bosquerols i empresaris forestals [...] són majorment de fiar en tant que no defineixen el nostre mot sinó una qualitat de llenya: «s'entén per *llenya eixamorada* la llenya o, en general, trossos d'arbre destinats

a carbó, quan tenen el grau d'asseccament més convenient per a ésser carbonats: es considera que el tenen quan, fent-los bellugar, els comenci a caure la fulla, o els comencés a caure, si no els hagués estat treta, la ramassa». També en *AlcM* són aquesta mena de matisos, amb les pertinents combinacions fraseològiques, les que predominen [...]: «perdre una cosa part del líquid que conté» [...] *botifarres eixamorades*, *formatge eixamorat*, *la terra* —. [...]

[Fabra] inclogué els canvis [...] amb la nova definició «eixugar, llevar la humitat (d'alguna cosa): *cal eixamorar l'herba dallada abans d'em-pilar-la*». [...]

[R. Aramon, citant el P. Nolasc de Molar]: *obra eixamorada*, quan està al punt degut d'humitat per a ser treballada. [...] La terra és o està *eixamorada* quan després d'una regada de la pluja, es treballa bé, sense que s'enganxi a l'eina.

ONOMASTICON CATALONIAE

Volum V, p. 233

MATAPLANA

Antic i famosíssim castell, pàtria de l'in-signe llinatge que pos-seïa gran part de la serra de Mogrony i Castellar de N'Hug (fogar llegendari del Comte N'Arnau [de Mataplana] de geganti-na ressonància folklò-rica i literària), avui reduït a una vetusta masia, on em vaig aixoplugar una nit de tempesta, l'any 1926: és a la vall de la Baga

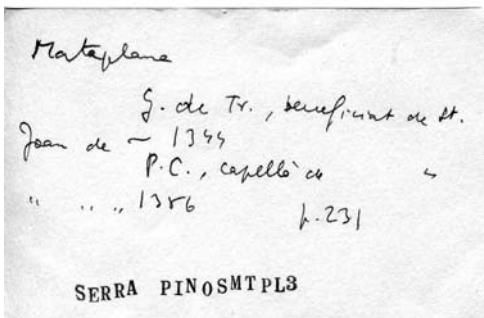
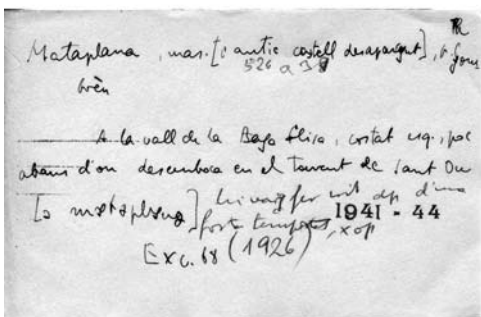
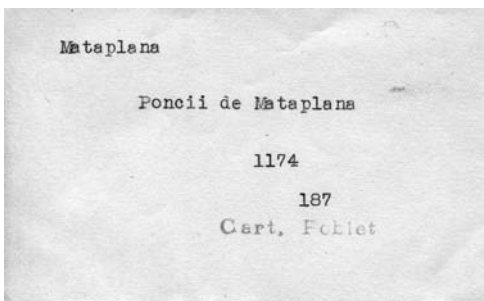
Capella castral de Sant Joan Baptista de Mataplana i restes del castell enrunat. Al fons, el casal de Mataplana. Any 1914. (Foto: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona [AHCB]. Fons Rossend Serra i Pagès)

Llisa, en el costat esq.,
poc abans d'on desemboca
el Torrent de Sant Òu,
oït llavors *ə mātəplánə*.
Nom al·lusiü al gran bosc
o бага, damunt la qual es
troba, que és 'llisa', 'pla-
nera'. [...] *Hug de Mata-
plana* c. 1200, el trobador
enemic de Guillem de
Berguedà, però cantat per
aquest en un *Plany*, quan
morí [aquí detectem una
confusió de Coromines
amb Ponç de Mataplana,
germà de l'anterior].

Volum VIII, p. 152 i 153

URGELL I URTX, que
estudiarem en un mateix
article.

URTX poble de Cerdanya, d'antiga importància, 6 k. al Sud de Puigcerdà, a la vora del Riu de La Molina, afl. de l'esq. del Segre. [...] Fou localitat molt important antig. d'excursionista, dins Cerdanya: era la seu del vescomtat d' Urg, que ja s'esmenta en l'any 966. [...] Un resultat fou que la gent cortesana de Catalunya, sovint usà llavors el nom *Urg* referint-se al castell de Mataplana i al seu senyor o senyora: així Cerverí de Girona en el *Testament* v. 65 i en la pastorel·la *Près d'un jardí* (90/14.13).

Cèdules corresponents a l'excursió a Mataplana de l'any 1926. (Foto: Fundació Pere Coromines)

Galceran d'Urg i Blanca de Mataplana van ser els pares de Raimon d'Urg. Aquest personatge amb dots d'estadista fou l'insigne jutge i àrbitre dels dos pareatges andorrans i l'artífex de l'entroncament dels barons de Mataplana i vescomtes d'Urg amb la dinastia comtal pallaresa dels Arnau.

L'antiga importància d' *Urğ* ja lleva l'estranyesa que podria causar la tesi que *Urgell*, té un nom derivat d' *Urğ* com diminutiu. El que havia de ser denominació de transcendental abast dins Catalunya, materialment no és més que el diminutiu del nom d'un poble de Cerdanya: diminutiu perquè la mà puixant de la Història i dels destins dels pobles, magnífica sovint, com ací, allò que començaria essent diminuta repetició d'un sinònim de més enllà. Aquest, però, ja hem vist que no era de rang humil: tan poc humil que se n'havia fet la seu del poder en tota la Baga i Centre de Cerdanya, quan encara Puigcerdà no havia estat creat pels nostres reis, i la Llúvia romana no s'havia llevat de la ruïna a què l'havien reduïda els invasors germànics d'Hispania. El seu rang restà encara perenne en el llinatge dels seus vescomtes, fent-los de marxapeu a l'adquisició del fortíssim feu dels Mataplana.

L'explicació més simple i convincent del nom *Urgell* és, doncs, com derivat d'un *Urğ* previ. [...] Aquesta connexió etimològica entre *Urğ* i *Urgell* és el que quedarà indiscutible i més ferm en la part històrico-etimològica del present article. [Ur g restarà postergat en el futur a favor d'Urgell.]

Volum IV, p. 378-380

GRATS

Collada en els Pirineus ripollesos, al pas de la qual hi havia un castell, i l'antiga «quadra» i mas del mateix nom, avui desapareguts.

[...] 899-904, en un reconeixement judicial (« *mallum*»), presidit pel comte Miró de Besalú, es reconeix a l'abadessa de St. Joan terres a *Estègat* (=Estègal [...]): «— valle Petrariense [V. de Ribes] in villa q. dicitur *Stegale*, infrontat — I parte in flumen *Febrere*, II in terra de *Wadamiro* III in jugo ['jou, collada'] de illa Noce, IV in castello q. dic. *Gratos*, V in roca q. dic. *Terniles*¹» 968: «Campelles — affrontat ipse alodes — de meridie in *Grados*».

Sovint des del S. XI. 1050: «— castrum de *Grades* sive de ipsa *Rocha*». 1050-68 incipiunt cartae Hugonis de Mataplana: Sacramentum quod fecit Raimundus vicecomes² Raimundo comiti Cerritaniensi super Castro *Grads* et de illa *Ruppe*».

En la nota 2, a la qual remet el fragment que acabem de citar, Coromines referma:

S'entén clarament que el Raimundus vescomte és un Mataplana: el castell de Mataplana (avui, mas d'aquest nom, on vaig dormir el VIII-1926) sota el derruït castell [confusió de Coromines, es troba per sobre i no per sota el castell], és uns 3 k. a l'O. de Mogrony, i a uns 5 k. de la collada de Grats, a mig camí de Castellar de N'Hug (Hug de Mataplana). L'índex de l'ed. Miquel-Rossell suposa que sigui un «castillo de *Graus*», però això és un disbarat amollat a la lleugera («castillo» inexistent). [En realitat actualment (2009) sí que ens en consten restes dins els baixos de la casa.]

[...] 1359: «castell de Blanchafort [o de les Dames] ab 2 fochs de la Quadra de *Grats*» (Arxiu de la Corona d'Aragó. Còdex XII, 83). Ara *Grats* ha quedat com nom d'una «quadra» (entitat rústica poc poblada), i al castell o ruïnes de castell li han donat el nom de «Blancafort». [Detectem una altra errada de Coromines, que vàrem retreure-li el 1996, ja que com hem vist es tractava d'una denominació de tipus ornamental, que en aquells segles es va aplicar a molts dels castells de la Catalunya Vella.]

L'ètimon ha de ser CRATES 'reixes, enreixat'. [...]

Aquesta denominació es pot referir a les reixes, enreixat o rastell, propis de tots els castells en general; és sabut que ja en en llatí CRATIS s'aplicava a molts objectes semblants a una cleda o enreixat, posats per a fortificació.

Grats està voltat de topònims de data arcaica: *Aüira*, *Estègal/ègat* (bascoide, veg. art. *Arsèguet/Saltègal/Ègat*), *Armàncies*, *Mogrony*; *Galobran* (penyal de —), allí mateix WALABRAND; erm. de *Sant Ou* (EUWALD); sense parlar de *Gombrèn* i *Campdevàdol*. En el país es parlava de la tradició d'un monestir prop de *Grats*: no en tinc proves

documentals, però degué haver-hi algun priorat, dependent dels contigus monestirs, o priorats, de St. Llorenç de Campdevàdol, Mogrony St. Amanç i St. Joan de les Abadesses. I em sembla que ens en dona fe el nom, *Monagals*, de la clotada adjacent a Grats [...]: evidentment, SALTUS MONACHALES ‘fondals pertanyents als monjos’.

GRAU o ST. GRAU

Qui sap si ha passat el mateix amb una capella o santuari de *Sant Grau*, que Botet (*GGC*, Gir.) i Monsalv. (disfressant-lo sota la forma cast. *San Gerardo*, xvii, 84) situen vagament en el te. de St. Llorenç de Campdevàdol, terme que és limítrof de Grats i és també una mena de fill espuri de *Grats*. [I les cingleres de les Gàbies, sobre Monagals (*Monacals*) i de Pardinella.]

Volum II, p. 275 i 276

AÜIRA

Refereix de Sant Pere d’Aüira:

[...] *DOC. ANT.* «parrochia de Scti Petri de *Auuira*». [...]

ETIM. Sens dubte del ll. AUGURIA [...] ‘averany, auguri’. [...]

Altrament, aquests paratges foren objecte de creences i tradicions religioses des d’antic: uns 2 k. més al N. hi ha la collada de *Grats* [...]; les memòries sacres o sacrílegues del veí castell de Mataplana, amb el Comte N’Arnau, i l’abadessa que el poble ha situat a l’antic convent de Sant Amanç, poc al S. de Saltor i prop de *Vidabona* (enfrent d’*Aüira*, banda allà del Freser).

Fins ací la recerca en l’obra publicada de Coromines.

El nostre afer amb Joan Coromines. Octubre-novembre del 1996

Arran de l'èxit de les excavacions de l'estació arqueològica del castell de Mataplana i el seu conjunt monumental, portades a terme pel professor Manuel Riu i Riu i l'equip de la Càtedra d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona, a més de recuperar per a Catalunya la seva geografia històrica, vàrem intentar investigar, resseguir i recollir tot el que hi havia escrit sobre Mataplana en arxius documentals històrics, tant públics com privats, i també bibliografia, literatura, etnografia, etc.

Tasca difícil, per no dir gairebé impossible. Citem, sense ser exhaustius: Arxiu de la Corona d'Aragó i Arxiu Històric de la Ciutat (a Barcelona), Arxiu dels Pirineus Orientals (a Perpinyà), Arxiu de la Diputació (a Saragossa), Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses, Arxiu Ducal de Medinaceli (a Sevilla), Arxiu Diocesà de Solsona, Arxiu Comarcal del Ripollès...

Els fets

Vam tenir una gran joia en veure com el genial Coromines havia estudiat Mataplana (tant la nissaga com el lloc). Per això li adreçarem un escrit (creiem que al final d'octubre o al començament de novembre del 1996, ja que se'ns oblidà datar la carta). El text, després d'una amigable conversa i de prendre una decisió prou meditada, el redactarem conjuntament el periodista ripollès Lluís Bonada i Sañas i l'autor d'aquestes notes, el també ripollès Dr. Eudald Maideu i Puig, metge i impulsor, junt amb la seva família, de la recerca i restauració del conjunt de Mataplana. Va ser tramès per correu a Joan Coromines i Vigneaux a casa seva, a l'estudi i refugi de Pineda de Mar, amb la invitació sincera que vingués a visitar-ho.

Puntualment es va rebre resposta dins un sobre amb lletra autògrafa de Coromines (amb mata-segells de Pineda del 8 de novembre de 1996). Retornava íntegre el nostre escrit, acompanyat d'una enrevessada trama d'acotacions fetes a mà, algunes fins a cert punt criptiques.

A l'hora de preparar aquest treball contactarem amb Florenci Crivillé, Jordi Mascarella i Joan Ferrer i Costa (que fou l'últim arxiver personal de Joan Coromines). La seva acurada, inestimable i decisiva col·laboració ha fet possible una finíssima interpretació de la totalitat de l'escrit i, ensems, hem pogut obtenir les seves fitxes personals escanejades (gràcies a Josep Ferrer i Costa, responsable de la Fundació Coromines, a Sant Pol de Mar), per com-

7) hauré més notes sobre els Mataplana i el castell, ⁴ l'Onom. (j'acabo pensant), amb l'ortografia. Els Mataplana es transcriuen amb les lletres catalanes d'Ug (Cerdanya) i Carrer Colom, 30 08397 Pineda

2) ¹ Recordo perfectament la mare, amb veu d'atenció, hi va rebre el llibre el 1986; hi vaig parlar tot el dia i vaig dir-li que jo també havia estat a Gornau de la Noya, i que jo també havia estat a Gornau de la Noya, i que jo també havia estat a Gornau de la Noya.

3) a l'any 1926 havent estat atrapat per una maltempada pirinenca entre Castellar de N'Hug i Mogrony "vaig aixoplugar-me xop a Mataplana, el mas d'antiques i il·lustres tradicions", i que "com que no m'hi podia quedar a fer nit", la masovera us va invitar a seguir mantanya avall fins algun poble.

5) ¹ Vaig a Castellar de Noya i he trobat un llibre que es diu "Onomasticon Cataloniæ", el IV, això que segueix: "...el castell de Mataplana (avui mas d'aquest nom, on vaig dormir el VIII-1926) sota el derruït castell."

8) ¹ Com comprendreu, arran del que hem llegit ara tenim el dubte de si aquell 1926 vàreu dormir o no al mas de Mataplana, si és que no us referiu a dos moments diferents, encara que situats dins del mateix any 26. Per a la història de Mataplana seria molt important el poder aclarir la qüestió. Si ho poguéssiu fer, us ho agraïriem de tot cor. No cal dir que esteu permanentment convidats a visitar el castell i el museu. No té res a veure el castell ara, un cop netejat de terra i vegetació, amb les pedres que devieu veure aquell 1926.

6) ¹ Aprofito l'ocasió per comentar-vos una dada de l'"Onomasticon" dins l'article "Grats", que és on apareix la referència suara esmentada. Hi dieu (pàgina 379) que Grats, mas avui desaparegut, ha quedat com unes ruïnes de castell amb el nom de Blancafort. Això és equivocac de mig a mig. El mas de Grats existeix. És a prop de la collada de Grats, dins del terme municipal de Campdevànol, i sense cap confusió possible amb

7) hauré més notes sobre els Mataplana i el castell, l'Onom. (j'acabo pensant), amb l'ortografia. Els Mataplana es transcriuen amb les lletres catalanes d'Ug (Cerdanya) i Carrer Colom, 30 08397 Pineda

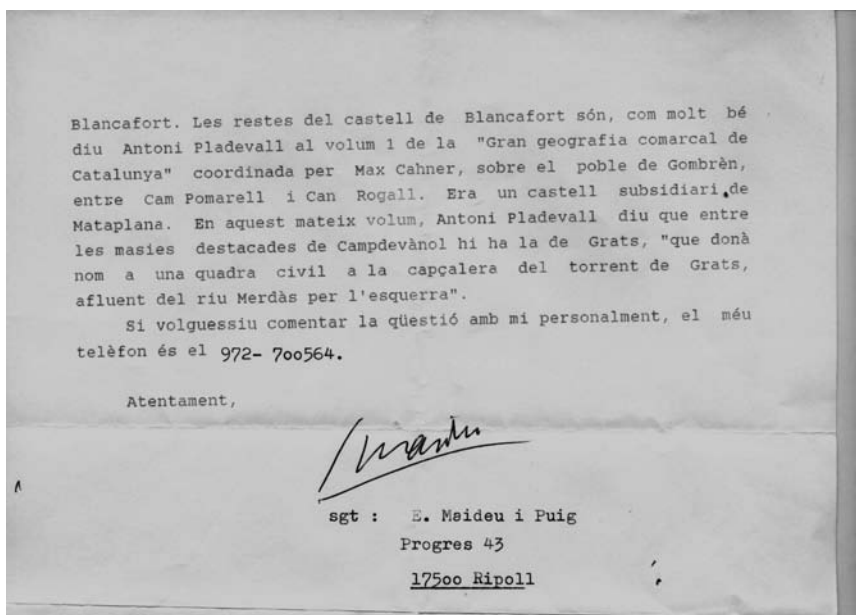
2) Recordo perfectament la mare, amb veu d'atenció, hi va rebre el llibre el 1986; hi vaig parlar tot el dia i vaig dir-li que jo també havia estat a Gornau de la Noya, i que jo també havia estat a Gornau de la Noya, i que jo també havia estat a Gornau de la Noya.

3) a l'any 1926 havent estat atrapat per una maltempada pirinenca entre Castellar de N'Hug i Mogrony "vaig aixoplugar-me xop a Mataplana, el mas d'antiques i il·lustres tradicions", i que "com que no m'hi podia quedar a fer nit", la masovera us va invitar a seguir mantanya avall fins algun poble.

5) Vaig a Castellar de Noya i he trobat un llibre que es diu "Onomasticon Cataloniæ", el IV, això que segueix: "...el castell de Mataplana (avui mas d'aquest nom, on vaig dormir el VIII-1926) sota el derruït castell."

8) Com comprendreu, arran del que hem llegit ara tenim el dubte de si aquell 1926 vàreu dormir o no al mas de Mataplana, si és que no us referiu a dos moments diferents, encara que situats dins del mateix any 26. Per a la història de Mataplana seria molt important el poder aclarir la qüestió. Si ho poguéssiu fer, us ho agraïriem de tot cor. No cal dir que esteu permanentment convidats a visitar el castell i el museu. No té res a veure el castell ara, un cop netejat de terra i vegetació, amb les pedres que devieu veure aquell 1926.

6) Aprofito l'ocasió per comentar-vos una dada de l'"Onomasticon" dins l'article "Grats", que és on apareix la referència suara esmentada. Hi dieu (pàgina 379) que Grats, mas avui desaparegut, ha quedat com unes ruïnes de castell amb el nom de Blancafort. Això és equivocac de mig a mig. El mas de Grats existeix. És a prop de la collada de Grats, dins del terme municipal de Campdevànol, i sense cap confusió possible amb

Carta enviada a Joan Coromines el 1996, amb les seves notes manuscrites de resposta.

parar els textos originals amb els redactats definitius dels llibres de referència (*Diccionari etimològic i Onomasticon Cataloniae*) i de l'últim escrit autogràfic, en poder nostre.

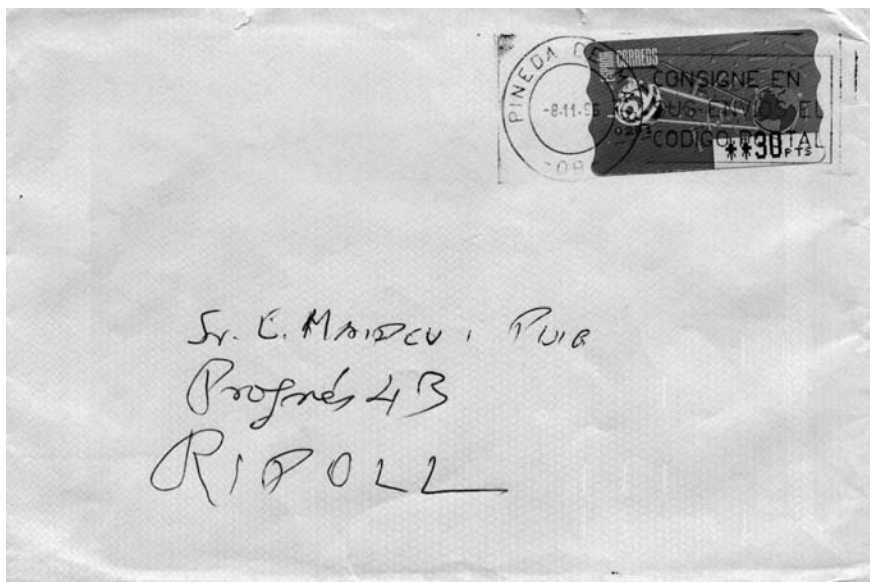
Transcripció de la lletra autògrafa

1) Recordo perfectament la masia i com vaig assecar -m'hi la roba a la llar el 1926; si hi vaig passar tota la nit o només una part de la nit ja no ho puc precisar al cap de tants anys. Però recordo perfectament el rostre i fins la figura de la masovera.

2) / I fins crec veure la bonica cara de la pageda.

3) És cert que aquella nit tempestuosa jo no podia visitar les ruïnes ara vostres.

4) Llavors la gent del país en parlar d'aquell mas en deien simplement «a mātóplān». «Allí és a Mataplana».

Sobre de retorn tramès per Joan Coromines.

5) Venint de Castellar vaig travessar un llarg trajecte de bosc planer. D'ací Mata-plana!

6) Sou massa sever. Són a prop l'un de l'altre. I per a la història l'etimologia del nom que és el motiu de l'Onomasticon quasi TANT SE VAL /I no valia la pena d'esbrinar-ho./

7) Hi haurà més notes sobre els Mataplana al vol. VIII de l'Onom. (ja en premsa), amb Urtx. Els Mataplana entroncaren amb els barons i batlles d'Urg (Cerdanya).

8) J. Coromines 28 /?/ 96

(d'acord amb la datació de sortida del sobre, va ser tramesa el 8 de novembre i no pas el 28)

Comentaris de l'escrit

Ímpetus i fogositats de joventut: «tota la nit»... «i la bonica cara de la pagesa»...

Errors en la ubicació dels topònims, que ens excusa prou bé. El castell és per dessota el casal de Mataplana. Les suposades runes de Blancafort —anomenat castell de les Dames—, són damunt de Gombrèn i a sota de Montgrony i a l'altre vessant, primer es troba Pardinella i més enllà, Grats...

Expressa la seva afectació anímica pel nostre retret «equivocat de mig a mig», amb la resposta «sou massa sever!»

Actualment la casa de Mataplana es troba restaurada i, vora la llar de foc queda constància del «racó d'en Coromines», que és el lloc on devia eixugar-se la roba. El castell, recuperat en part i consolidat les restes, és visitable. Ens quedarà per sempre el record del pas de l'il·lustre filòleg per les nostres terres i l'esplèndid material d'estudi que ens ha deixat. Gràcies a savis de la seva vàlua, capaços de consolidar grans projectes amb empena, talent i tossuderia, hem pogut arribar a conèixer més i millor les nostres arrels col·lectives.

*Fotografiat l'any 1995.
(Foto: Inma Sainz de Baranda)*